

ŞANS OYUNLARININ TOPLUMUN BEKLENTİLERİ ÜZERİNE ETKİSİ: “SAKARYA ÖRNEĞİ”¹

Adem Sağır¹, Serdar ÇABUK²

¹Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Arş.Gör.

²Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Y.L.Öğr.

asağir@sakarya.edu.tr

ÖZET

Şans oyunları ile toplumun beklentileri arasındaki belli bir ilişkinin olduğu iddiasından hareketle hazırlanan bu çalışmada temel amaç bu ilişkinin sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik temelli okunmasıdır. Toplumun beklentileri kavramıyla “insanların kısa yoldan zengin olma ümitleri ve yoksulluktan kurtulma” istekleri ifade edilmektedir. Şans oyunlarının sosyo-psikolojik temelli olduğu iddiası ise bireylerin şans oyunlarına kısa süreli de olsa hayal kurdurma, beklenti ve umut etme fonksiyonu atfetmekten ileri gelmektedir. Beklentiler ve umutlar kişinin sosyo-ekonomik yaşam seviyesiyle aynı paralelde seyretmektedir. Buna göre bireylerin yaşam kaliteleri düşük olduğunda şans oyunları oynama oranlarının da yükseldiği görülmektedir. Ekonomik krizlerin sıklıkla yaşandığı ve bireylerin yaşam kalitelerinin de bu krizlere bağlı olarak değiştiği düşünüldüğünde şans oyunlarının toplum için taşıdığı önem daha iyi anlaşılacaktır.

Araştırma bu kaygılardan hareketle Sakarya’da şans oyunlarının toplumun beklentileri üzerine etkisini araştırmaktır. Bu amaçla araştırmanın evrenini Sakarya sınırları içerisinde yaşayan insanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise %5 hata payı kolay örneklem yöntemiyle Sakarya merkezde en yüksek hasılatlara sahip 4 bayide 600 kişiye uygulanmıştır.

Anahtar Kavramlar; Şans oyunları, milli piyango, toplumsal beklenti

¹ Bu çalışma 2008-2009 eğitim Öğretim Yılında Sosyoloji Ana Bilim Dalı’nda “Şans Oyunlarının Toplum Beklentileri Üzerine Etkisi: Milli Piyango Örneği” başlığı altında Serdal Çabuk tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Ayrıca çalışmanın ilk verileri “Şans Oyunlarının Toplum Beklentileri Üzerine Etkisi: Sakarya Örneği” başlığı altında “9-11 Aralık tarihleri arasında 11. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresinde sunulmuştur. Bu makale bahsi geçen çalışmaların genel bir değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

IMPACT ON SOCIETY'S EXPECTATIONS OF THE GAME OF CHANCE: THE CASE OF SAKARYA

ABSTRACT

The main goal of this study, which is based on the assertion that there is a relation with the games of chance and the expectations of society, is to investigate this relation in social-psychological and socioeconomic dimensions. Here, the concept of "expectations of society" expresses the peoples hope for excaping poverty and becoming rich easily. The claim that games of chance are social psychological in nature is based on peoples perception that these games let people dream, expect and hope for a better life even for a short while. Expectations and hopes parallel with the socioeconomic living standars of the person. Thus, it is observed that as the living standards of the person decreases, the rate of playing chance games increases. When it is kept in mind that financial crises frequently happen and peoples life standards decrease due to these crisis, the meaning of games of chance for the society can be better understood.

This study aims to investigate the effects of games of chance on expectations of society in Sakarya. For this case, the universe of the study is consisted of people living in Sakarya. The sample of the study which is 600 participants in total is choose among the four customers of agencies, those with highest drawings, by simple sampling method.

Keywords; The Game Of Chance, National Lottery, social expectations

1. GİRİŞ

Şans olgusu, insanın var oluşundan beri bireysel beklentilerin açıklanmasında kullanılan önemli bir araç olma özelliğine sahiptir. "Şansım yaver gitti, şansız biriyim, şans bana güldü, şanlı olarak dünyaya gelmişim, bende de şans mı var, şansızım" biçiminde ifade edilen bireysel beklentiler insanların şansa olan inançlarını yüzyıllardır sürmesini sağlamıştır. At nalı, taşlar, kolyeler, atalardan kalma resim eşya gibi pek çok nesne insanların algılamasında kendilerine şans getirdiğine dair atfedilen anlamlara bürünmüştür. Görülebileceği üzere İster bireysel bağlamda ister sosyal bağlamda olsun insanların şansa olan inançları

tarih boyunca varlığını sürdürmüş ve geniş bir alanda etkili olmuştur.²

Şans oyunlarını tanımlayan olguları iki başlık altında sınıflamak mümkündür; bireysel ve toplumsal boyut. Buna göre şans oyunlarının bireysel boyutunda iki durum dikkat çekmektedir. Bunlardan birisi bireye kısa süreli de olsa hayal kurdurması ve psikolojik bir rahatlama sağlaması ikincisi ise gerçekleşmemiş örnekleri çok olsa da beklentilerini yüksek tutmasıdır. Şans oyunlarının toplumsal boyutunda ise üç durum dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki sosyo-psikolojik açıdan rahatlatma fonksiyonu atfetmesi ki bu bireysel bağlamda sağladığı rahatlatma fonksiyonu ile benzerdir, diğer ekonomik gelişmişlik seviyesine göre değer atfedilme oranlarının değişmesi, son olarak büyük ikramiyenin çıkmasından sonra bireyin çevresinde oluşturduğu sosyal ve kültürel baskıdır. Ayrıca pek kabul görmese de özellikle özel gün ve gecelerde yapılan büyük ikramiye çekilişlerinde sosyal bir birliktelik sağlaması açısından da dikkate değer bir olgudur.

Şans oyunları ile ilgili bu betimlemeler, şans oyunlarının kurumsallaşması ve yaygınlaşmasıyla ilgili olarak temel soruları da akla getirmektedir. “İnsan neden şans oyunlarına yönelir? Şans oyunlarının toplumun beklentilerini nasıl etkiler? Şans oyunlarının toplumsal etkileri neler?” şeklinde ifade edilebilecek soruların bu çalışmada yanıtlanması hedeflenmiştir. Çalışmada bu sorulara verilebilecek muhtemel cevaplar ise insanın psikolojik olarak rahatlama ihtiyacı olmasından toplumun ekonomik, kültürel, psikolojik, sosyal beklentilerine kadar başlıklarla sınıflandırmak mümkün gözükmektedir.

Şans oyunlarının kültürel ve sosyal sebepleri çok farklı boyutlarda ortaya çıkabilmektedir. Şans oyunları oynama olgusunun belli bir noktadan sonra alışkanlığa dönüştüğü ve bu alışkanlıkların kurumlarla ve kitle iletişim araçlarıyla da yönlendirilerek toplumun beklentilerini arttırmaya yönelik kullanıldığı görülmektedir. Buradan itibaren başlayan süreçte bireysel olarak başlayan şans oyunları alışkanlığının, toplumda

² Daha detaylı bilgi için bkz. Mete Tunçay; **Türkiyede Milli Piyango Tarihi ve Milli Piyango İdaresi**, Milli Piyango İdaresi Yayını, Ankara, 1993, s.5

yaygınlaşması ve kurumsallaşmasıyla birlikte de toplumsal beklenti seviyesini yükselttiği görülmektedir.³ Ayrıca büyük ikramiyelerden sonra insanların bir anda artan ihtiyaçları lüks ev, daire, araba gibi; artan sosyal ve kültürel baskılar arkadaş ve akrabaların çoğalması, eski hayatı beğenmeme gibi; aile içi problemler boşanma, ayrılma, metres hayatı gibi; kumar ve içki gibi kötü alışkanlıklar başta olmak üzere pek çok sosyal problemin de şans oyunları olgusuyla paralel geliştiği görülmektedir.

Bu noktada ekonomik temelli yönelmeye de özellikle vurgu yapmak gerekmektedir ki çoğu zaman şans oyunlarının ilişkilendirildiği olgu da toplumun ya da bireylerin ekonomik yaşam kaliteleriyle ilgilidir. Buna göre şans oyunlarına yönelmenin ilk ve en belirgin olarak kabul edilen sebebi kuşkusuz ekonomik temelli olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴ Ekonomik sıkıntılar, yoksulluk ve benzeri sebepler şans oyunlarına yönelimi artırdığı düşünülmektedir. Bu bağlamda toplumdaki ekonomik gelişmişlik seviyesi ile şans oyunlarına duyulan ilgi doğru orantılı olarak değişmektedir.

Çalışma bu kaygılardan hareketle şans oyunlarının toplumsal beklentiler üzerine etkisi bağlamında “Sakarya Örneği” başlığı altında hazırlanmıştır. Çalışmada ilk olarak çalışmanın amaç ve hipotezleri hakkında bilgi verilecek ardından evren ve örneklem açıklanacaktır. Çalışmanın uygulama kısmında ise 1 Mart – 21 Mart 2009 tarihleri arasında Sakarya/Merkezde hasılatları en yüksek dört bayide 600 kişiye yapılmış anket sonuçları değerlendirilecektir.

³ Bu konuyla ilgili olarak Cumhurbaşkanlığı tarafından Türkiye genelinde yaptırılmış olan çalışmadan daha detaylı bilgiler bulmak mümkün: T.C. Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu, Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Diğer Kişiler Tarafından Gerçekleştirilen Talih ve Şans Oyunları ile Yarışlara İlişkin 2006 ve 2007 Yılları Faaliyetlerinin Denetimi ile Söz Konusu Faaliyetlerden Kamu Hizmetlerine Ayrılan Payların Değerlendirilmesi, 05/02/2009, Sayısı : 2009/2.

<http://cankaya.gov.tr/sayfa/cumhurbaskanligi/ddk/ddk27.pdf>

⁴ Süleyman Çapanoğlu, *Piyangonun Tarihi, Tarihten Sesler*, cilt 2, sayı 17-18, İstanbul, 1944, s.16

1.1. Araştırmanın Amacı

Şans oyunları ile toplumun beklentileri arasındaki belli bir ilişkinin olduğu iddiasından hareketle hazırlanan bu çalışmada temel amaç bu ilişkinin sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik temelli okunmasıdır. Toplumun beklentileri kavramıyla “insanların kısa yoldan zengin olma ümitleri ve yoksulluktan kurtulma” istekleri ifade edilmektedir. Şans oyunlarının sosyo-psikolojik temelli olduğu iddiası ise bireylerin şans oyunlarına kısa süreli de olsa hayal kurdurma, beklenti ve umut etme fonksiyonu atfetmekten ileri gelmektedir. Beklentiler ve umutlar kişinin sosyo-ekonomik yaşam seviyesiyle aynı paralelde seyretmektedir. Buna göre bireylerin yaşam kaliteleri düşük olduğunda şans oyunları oynama oranlarının da yükseldiği görülmektedir. Ekonomik krizlerin sıklıkla yaşandığı ve bireylerin yaşam kalitelerinin de bu krizlere bağlı olarak değiştiği düşünüldüğünde şans oyunlarının toplum için taşıdığı önem daha iyi anlaşılacaktır.

1.2. Araştırmanın Hipotezlerinin Ortaya Koyulması

Araştırmayla ilgili ana hipotez; “Şans oyunlarının toplumsal beklentiler üzerinde etkisi, bireylerin kısa yoldan zengin olma isteklerine ve ekonomik gelişmişlik seviyesine göre değişmektedir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu hipotezi destekleyecek alt hipotezler ise şu şekilde sıralanmıştır.

1. Şans oyunlarını en az bir defa oynayanlar, maddi kazanç güdüsüyle hareket etmektedir.
2. Şans oyunları, refah içinde yaşamaya ve zenginliğe giden en kısa yol olarak görülmektedir.
3. Şans oyunları oynayanların⁵ sürekli olarak içlerinden bazılarının zengin olmasının, umutların sürekli ayakta tutulması gibi bir yanılısamaya hizmet etmektedir.
4. Toplumda yoksulluk sınırının üstünde olan bireyler, altında olan bireylere nazaran daha az şans oyunu oynamaktadır.
5. Şans oyunları kurumsallaşıp yaygınlaştığında alışkanlığa

⁵ Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu'nun yayınlanmamış araştırması bu sayının yaklaşık olarak 20 milyon kişi olduğunu tespit etmiştir.

dönüşmektedir.

6. Erkekler kadınlara göre; çalışmayanlar çalışanlara göre, gençler yaşlılara göre daha sık şans oyunları oynamaktadır.

1.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Sakarya sınırları içerisinde yaşayanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise %5 hata payıyla 600 kişi oluşturmaktadır. Araştırma 1 Mart - 21 Mart 2009 tarihleri arasında bahsi geçen dört bayide “spor loto, spor toto, milli piyango, sayısal loto, şans topu, on numara, hemen kazan, süper loto” oynayanlara uygulanmıştır.

Çalışmada kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre evreni temsil ettiği düşünülen sayıya ulaşıncaya kadar anketler uygulanmıştır. anketler uygulanırken ankete katılanların cinsiyet ve yaş özelliklerine de dikkat edilmiş bu anlamda örneklemin mümkün olduğunca evreni temsil etmesine çalışılmıştır.⁶ Örneklemin uygulandığı bayiler ise Sakarya/Merkez’de en yüksek hasılatlara sahip olan dört bayi olarak belirlenmiştir.⁷ Sakarya ilindeki bayi sayılarına bakıldığında ise rakamlar şu şekildedir.

Toplam sayısal şans oyunu bayilerinin sayısı 35’dir. Bu bayilerin 16’sı merkezde(Adapazarı) yer almaktadır. Ayrıca 132 tane Piyango bileti ve hemen kazan bayisi bulunmaktadır. Bu bayiler ikiye ayrılmıştır. İlk olarak seyyar bayiler, ikinci olarak ise sabit bayiler. Sakarya ilinde toplam 70 tane seyyar bayi bulunmaktadır. Bu seyyar bayiler belli sabit noktaları olmayan, gezerek şans oyunlarını müşterilerinin ayağına götüren kişilerdir. Genellikle işlek sokaklarda, kahvehanelerde, çay bahçelerinde ve buna benzer olan insanların fazla olduğu, toplandığı alanlarda dolaşarak satış yapmaktadırlar.

⁶ Ayhan Ural, İbrahim Kılıç, **Bilimsel. Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006, s.44

⁷ Sakarya Milli Piyango İdaresi müdür vekili İbrahim Anıl ile yapılan mülakatta şu rakamlar alınmıştır. 638. çekiliş haftasının hasılatları(31.01.2009) : Sayısal Loto, 92418 TL; Süper Loto, 74187 TL; Şans Topu, 43116 TL; On Numara, 27731 TL.

İkinci olarak sabit bayiler gelmektedirler. Sabit bayilerin Sakarya ilindeki sayısı 62'dir. Bu sabit bayiler ilin genelinde bulunmaktadır. Aynı zamanda bu bayilikler genellikle sayısal şans oyunları ile beraber bulunmaktadır. Sakarya Milli Piyango İdaresi Müdür vekili olan İbrahim ANIL Sakarya ilinde bulunan 62 bayinin 27 tanesinin aktif olarak çalıştığını ve merkezde bulunduğunu aktarmıştır.

Örneklem belirlenmesinde olasılıklı örneklem metodlarının seçilmemiş olmasının temel nedeni Sakarya'da şans oyunları oynayanlarla ilgili istatistik verilerinin olmamasıdır. Sadece hasılatlarla ilgili satış rakamları tutulmaktadır. Türkiye çapında Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu'nun yaptırdığı Şans Oyunları çalışmasında da böyle yöntemin izlendiği görülmektedir. Bu çalışmada da Tuik verilerine dayanarak Türkiye'yi temsil ettiği düşünülen 26 ilde 1536 kişi seçilmiştir.

2. ANKET BULGULARI DEĞERLENDİRİLMESİ

Sakarya'da şans oyunlarının toplumun beklentileri üzerine etkisini araştıran çalışmanın bu bölümünde 600 kişi üzerinde uygulanan anketlerin sonuçları değerlendirilecektir. Ayrıca ortaya çıkan anket sonuçları, Türkiye'deki şans oyunları ile ilgili olarak Cumhurbaşkanlığının yaptırmış olduğu "*Türk Kamuoyu Bahis/Şans Oyunları Oynama Alışkanlıkları Ve Bahis/Şans Oyunu Oynayan Kitle Profili Araştırması*"nın sonuçları ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Bahsi geçen çalışmadan kısaca bahsetmek gerekirse çalışma, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu adına Spor Toto Teşkilat Başkanlığı'nca yaptırılmıştır. Çalışmanın amacı Türk kamuoyunda bahis ve şans oyunlarının psikolojik, sosyal, yasal ve ekonomik boyutlarının bireysel ve toplumsal bazda etkilerini incelemektir. Çalışmanın Sakarya'da yapmış olduğumuz çalışmayı ilgilendiren bölümü ise şans oyunlarının psikolojik ve sosyal boyutlarını ön plana çıkartan sonuçlardır. Bu nedenle sonuçlar, Sakarya'da yapılmış olan çalışmanın

sonuçlarıyla karşılaştırılarak değerlendirilecektir.

Sakarya'da yapılan çalışmada ankete katılanların %66'sı erkeklerden %34'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere şans oyunlarını erkekler kadınlara göre daha fazla oynamaktadırlar. Ankete katılanların yaş dağılımlarını bakıldığında ankete katılanların %48,8'inin 18-29 yaş grubundan oluştuğu görülmektedir. Geriye kalanların %23,8'i 30-39 yaş grubundayken, %18,3'ü ise 40-49 yaş grubuna mensup kişilerden oluşmaktadır. Son olarak ankete katılanların %6,9'u 50-59 yaş grubuna mensupken, %2,2'si ise 60 ve üzeri yaş grubuna mensuptur. Sonuçlardan anlaşılacağı üzere şans oyunlarını oynama yaşı gençten yaşlıya doğru düşmektedir. Bu bağlamda şans oyunları oynayan deneklerin genellikle genç kuşak ve orta kuşak oldukları görülmektedir (18-29 ile 30-39 yaş grubu: %72,6). Çalışmanın bu kısmında araştırmanın alt hipotezlerinden olan "erkekler kadınlara göre, gençler ise yaşlılara göre daha fazla şans oyunu oynamaktadır" önermesi doğrulanmıştır.

Tablo 1. Medeni Durum

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Evli	243	40,5
Bekar	325	54,2
Boşanmış/Dul	32	5,3
Toplam	600	100,0

Ankete katılanların medeni durumlarına bakıldığında deneklerin %54,2'si bekarlardan oluşmaktadır. Geri kalanların %40,5'i ise evlilerden oluşmaktadır. Son olarak ankete katılanların %5,3'ünün ise dul/boşanmış seçeneğini işaretledikleri görülmektedir. Sonuçlardan görüleceği üzere ankete katılanların yarısından fazlası bekarlardan oluşmaktadır.

Tablo 2. Eğitim Durumu

Seçenekler	Sayı	Yüzde
İlkokul	37	6,1
Ortaokul	64	10,7
Lise	228	38,0
Yüksekokul	46	7,7
Üniversite	208	34,7
Lisansüstü	17	2,8
Toplam	600	100,0

Ankete katılanların eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların %38'inin lise ve dengi okul, %34,7'sinin ise üniversite seçeneğini işaretleyenlerden olduğu görülmüştür. Geri kalan oranlara bakıldığında ise ankete katılanların %10,7'lik bir bölümünün ortaokul, %7,7'sinin yüksekokul, %6,1'inin ile "İlkokul", %2,8'inin lisansüstü cevaplarını verenlerden oluştuğu görülmektedir. Sonuçlardan da görüleceği üzere şans oyunlarını oynayanların eğitim durumları lise ve üniversite seviyesindedir.

Ankete katılanların meslek durumları incelendiğinde ise katılımcıların %27,7'sinin işçi olduğu görülmektedir. Geri kalanların %25,8'i öğrenci iken, %20,5'i işsiz, %13,3'ü memur ve %12,7'si serbest çalışanlardan oluşmaktadır. Çalışmanın buraya kadar verilen sonuçlarını, Türkiye genelinde yapılmış olan çalışmanın sonuçlarıyla kıyaslayarak değerlendirmek ortak noktaların bulunması adına önemli olacaktır.

Cumhurbaşkanlığın Türkiye genelinde yapmış olduğu çalışmada Şans/Bahis oyunlarının oynanma durumuna bakıldığında karşımıza çıkan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür. Türkiye'de bugüne kadar şans/bahis oyunları oynayanların oranı %70,6'dır. %29,4'lik bir kesim ise bir kez dahi olsa şans/bahis oyunları oynamamıştır. Erkekler içerisinde şans/bahis oyunları oynayanların oranı %77,6'ya çıkarken, kadınlarda bu oran %63,6'ya düşmektedir. Son bir yıl içerisinde

oyunların oynanma durumuna baktığımızda ise erkeklerin %74,1'i, kadınların ise %60,5'i herhangi bir şans/bahis oyunu oynadığını belirtmektedir. Şans / Talih / Bahis oyunları oynama durumu bölgelere göre incelendiğinde Anadolu'da batıdan Doğuya; Karadeniz'de doğudan batıya oynama oranları düşmektedir. İstanbul'da oynanma oranı %80,4 iken doğuya doğru gidildikçe Güneydoğu Anadolu'da bu oranın %42,5, Kuzeydoğu Anadolu'da ise %28,9'lara gerilediği görülmektedir. Sosyo-Ekonomik Statüsüne göre en belirgin göze çarpan sonuç Sosyo-Ekonomik Statü yükseldikçe oyun oynama oranlarının yükseliyor olmasıdır.⁸ Görüldüğü üzere Türkiye genelinde yapılmış olan çalışmada da Sakarya'da yapılmış olan çalışmaların sonuçlarına benzer özellikler taşımaktadır.

Tablo 3. Aylık Tüm Gelir Durumu (Maaş, kira, vb.)

Seçenekler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
738 ve altı	239	39,8	46,2
739-2405	256	42,7	49,5
2406 ve üstü	22	3,7	4,3
Toplam	517	86,2	100,0
Cevapsız	83	13,8	
Toplam	600	100,0	

Sakarya'da yapılmış olan çalışmada şans oyunları ve gelir arasındaki ilişkiyi sorgulayan anket sonuçlarını değerlendirmeden önce Türkiye'deki yoksulluk ve fakirlik rakamlarını vermek sonuçları anlamak açısından önemlidir. Türk İş'in araştırmasına göre yoksulluk sınırı 2009'un mart ayında 2405 lira, 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 738 liradır. Araştırmada da deneklerin gelirlerini sınıflandırmak için baz alınan temel kıstas bahsi geçen bu açlık sınırı ve yoksulluk sınırıdır.⁹ Bu bağlamda aylık gelire göre araştırma sonuçlarının dağılımı şu şekildedir. Ankete katılanların %49,5'i açlık ve yoksulluk sınırı olan "738-2405 TL"

⁸ Denetleme Raporu; 2009/2, s.364

⁹ <http://www.turkis.org.tr/source.cms.docs/turkis.org.tr.ce/docs/file/aclikagustos09.pdf>

arasında yer almaktadır. Bunu %46'2 ile açlık sınırı olarak belirlenmiş 738 TL'nin altında gelire sahip olanlar takip etmektedir. Araştırmaya katılan deneklerin %95,7'sinin gelir düzeyi, geçinmeleri için sahip olmaları gereken maddi imkânlarla sahip olmadıklarını göstermektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere şans oyunlarının oynanması ve oynayanların beklentileri maddi beklentilerden oluşmaktadır.

Tablo 4. Şans Oyunları Oynama Sıklığı

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Haftada bir	90	15,0
Haftada iki defa	183	30,5
Haftada üç defa	105	17,5
On beş günde bir	49	8,1
Ayda bir	106	17,7
Yılda bir(yılbaşı bileti)	67	11,1
Toplam	600	100,0

Anketimize katılanlara *“ne kadar sıklıkla şans oyunlarından herhangi birini oynuyorsunuz?”* yöneltilen soruya verilen cevaplar ise şu şekildedir. Ankete katılanların %30,5'ü *“haftada iki defa”* şans oyunu oynadıklarını belirtmiştir. Geri kalanların %17,7'si *“ayda bir”* seçeneğini işaretlerken, %17,5'i *“haftada üç defa”* %15'i ise *“haftada bir defa”*, %11,2'si *“yılda bir defa”* cevabını vermişlerdir. Son olarak %8,1'lik bir oran ise *“on beş günde bir”* şans oyunları oynadıklarını ifade etmişlerdir. Sonuçlardan da anlaşıldığı üzere araştırmaya katılanların haftada bir ve üzeri şans oyunu oynama oranları %63'dür.

Cumhurbaşkanlığının Türkiye genelinde yaptığı çalışmanın bu konuyla ilgili sonuçlarına bakılacak olursa karşımıza çıkan sonuçlar şu şekildedir: Türkiye genelinde Şans/Talih/Bahis oyunları oynama sıklığı incelendiğinde % 67,3'1 bir dilimin ayda en az 1 oyun oynadığı görülmektedir. Bununla birlikte Şans/Bahis oyuncularının tüm oyunları oynama sıklığına baktığımızda ayda ortalama 8,4 kere oyun oynadıkları

görülmektedir. Şans/Bahis oyunlarına bir ayda ortalama 50,70 YTL bütçe ayrılmaktadır. Aylık kişisel gelir artarken Şans/Bahis Oyunlarına aylık ortalama harcanan miktarda artmaktadır. Aylık kişisel geliri 500-999 YTL ve 1000-1999 YTL olan kişilerin aylık ortalama Şans/Bahis Oyunlarına yaptıkları harcama miktarı 2 katı artırılırsa toplam Şans/Bahis Oyunları için harcanan miktar %47,9 artmaktadır. Aylık kişisel gelirlerinin %15'inden fazlası ile bahis oynayanların %35,2'si 150 YTL'nin üstünde oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında ekonomik, sosyal ve toplumsal açıdan asıl risk yaratan kesim bu %1,2'lik gruptur. Bu grupta yer alanların %94,7'si erkek, %72,7'si 30-34 yaş aralığında, %57,9'u evli, %89,5'i lise ve daha düşük eğitim seviyesindedir.¹⁰

Ayrıca aynı araştırma sonuçlarında Türkiye'de en çok oynanan oyunların %45,5 ile Sayısal Loto ve %43,9 ile Milli Piyango olduğu görülmektedir. Bugüne kadar en az bir kez oynama oranı en fazla olan Milli Piyango iken son bir yıl içerisinde en çok oynanan oyun Sayısal Loto'dur. Bu durum Milli Piyango'nun en çok hatırlanan oyun ve Sayısal Loto'nun ilk hatırlanma oranının yüksek olması ile örtüşmektedir.¹¹

Tablo 5. Şans Oyunlarına Haftada Ortalama Para Harcama Durumu

Seçenekler	Sayı	Yüzde
1-4 TL	256	42,7
5-9 TL	138	23,0
10-14 TL	83	13,8
15-19 TL	58	9,7
20 ve üstü TL	65	10,8
Toplam	600	100,0

Çalışmada “şans oyunlarına haftada ortalama ne kadar para harcarsınız?” sorusuna ankete katılanların %42,7'si haftada “1-4 TL” para harcadıkları şeklinde cevap vermişlerdir. Bu oranı %23 ile haftada “5-9

¹⁰ Denetleme Raporu; 2009/2, s.370

¹¹ Denetleme Raporu; 2009/2, s.380

TL" ve %13,8 ile haftada "10-14 TL" harcayanlar takip etmektedir. Haftada "20 ve üstü TL" harcadıklarını söyleyenlerin oranı %10,8 iken bunları %9,7'lik oranıyla haftada "15-19 TL" harcadıklarını ifade eden katılımcılar takip etmektedir.

Çalışmanın bir diğer sorusu ise katılımcıların şans oyunlarını niçin oynadıkları cevabını almaya dönük hazırlanmıştır. Buna göre araştırmaya katılanların %26,3'ü şans oyunlarını oynamalarının nedenine "kazanmak için" cevabını vermiştir. Geri kalanların %25,8'i "eğlenmek ve zevk için" cevabını verirken, %15'i ise "belki çıkar" diyerek sırf beklentileri olduğu için oynadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %9,7'si ise "kısa yoldan zengin olmak" diye cevabını ifade ederken, %8,7'i ise "daha iyi hayat şartları" nı isteyen katılımcılardan oluşmaktadır. Son olarak %14,5'lik oran ise farklı cevapların toplamı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹² Buna göre bu orana dahil olan kişiler şans oyunlarını; "heyecan olsun diye, aklıma eserse oynarım, bedava sirke baldan tatlı, bir kaç günlük hayal için, borçlarım için, can sıkıntısı, erken evlenmek için, eğitimim için, hamileyim çocuğumun geleceği için, hayallerim için, ihtiyacım olduğu için, kaderimi değiştirmek, manevi tatmin, öylesine, sosyal faaliyet, şanssıma güvendiğim için, talih-kader-kismet deyip oynuyoruz işte" gibi farklı sebeplerle oynadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuçlardan anlaşılacağı üzere araştırmanın hipotezlerinden birisi olan "Şans oyunlarını en az bir defa oynayanlar, maddi kazanç güdüsüyle hareket etmektedir" hipotezi ankete katılanların %26,3'ünün verdiği kazanmak için cevabıyla doğrulanmıştır. Aynı hipotez büyük ikramiye çıktıktan sonra yapılacakların listesine bakıldığında doğruluğunu kuvvetlendirmiştir.

Türkiye genelindeki sonuçlara bakıldığında ise bu bağlamla ilişkilendirebilecek sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür: %11,8'i şanssız olduğunu hissetmemek için bugüne kadar şans/bahis oyunu oynamadığını belirtmektedir. Şans / Talih / Bahis oyunlarını bugüne

¹² Genelde cevaplar birer ya da ikişer kişiden oluştuğu için tablo ayrıca verilmemiş toplamları buraya yansıtılmıştır.

kadar oynamayanların %61,9'u kadındır. Oynamama nedeni olarak Haram / Günah olması cevabını verenlerin %60'ı, Eğlenceli olmadığını belirtenlerin %58,4'ünü oluşturan kadınların genel Şans/ Talih ve Bahis oyunları oynamayanlar arasında erkeklerden %23,4 oranında fazla oldukları görülmektedir. Şans / Talih / Bahis oyunlarını son bir yıl içinde oynayanların; % 46,1'lik bir diliminin genel beklentiye uyarak para kazanmak amacıyla, %20,3'lük dilimin sansını denemek ve %19,9'luk diliminde eğlenmek için oynadıkları görülmektedir. %2,1'i için ise şans/bahis oyunları oynamak artık bir alışkanlık haline gelmektedir. Türkiye geneline baktığımızda ise Şans oyunlarını oynayanlara oynama sebepleri sorulduğunda verilen diğer cevapları ise şu şekilde sıralamak mümkündür: "Para kazanmak, İkramiyenin devir etmesi, Kazanma sansının yüksek olması, Az miktarda para ile de oynanabilmesi, Verilen paraların bir kısmının hayır kurumlarına kalması, Amortisi olması, Oynamasının kolay olması, Sansa güvenmek, Yakın çevrenin etkisinde kalmak, Alışkanlık olması, Eğlenmek, Büyük ikramiye kazanmak, Şansımı denemek".¹³

Sakarya'daki çalışmada katılımcılara yöneltilen "şans oyunlarından büyük ikramiye kazansanız ilk yapacağınız şey nedir?" sorusuna verilen cevaplar ise şu şekilde sonuçlara yansımıştır. Katılımcıların %18,4'ü şans oyunlarından büyük ikramiye çıktığı takdirde ilk yapacaklarının "*ev ya da gayri menkul almak*" olduğu belirtmiştir. İkinci yüksek olan oran ise %16 ile "*araba almak*" istediklerini belirten katılımcılardan oluşmaktadır. Üçüncü yüksek oran %14,4 ile "*iş kurmak ve yatırım yapmak*" isteyen deneklerden oluşmaktadır. Geriye kalanların %8,9'u "*yoksullara ya da ihtiyaç sahipleri ve Aileye yardım*" yapacağını belirtirken, %6,4'ü ise "*tatile çıkmak, dünyayı veya Türkiye'yi gezmek*" cevaplarını vermişlerdir. Bunların dışında kalan toplam %35,9'luk oran ise farklı cevaplar vermişlerdir. Buna göre şans oyunlarından kazandıkları ile; "*çevreme hava atarım, eğitimime harcarım, bol eğlenceli bir hayat yaşarım, evlenirim, sadece harcarım, mezar yerimi satın alırım, rahat bir hayat kurarım, sevdiğilerimle yurtdışına yerleşirim,*

¹³ Denetleme Raporu; 2009/2.

Amerikaya ya da Avrupa'ya yerleşirim, borçlarımı öderim, hacca giderim, köye yerleşirim, özürlüler merkezi açarım" şeklinde yapacaklarını aktarmışlardır.

Bu sonuçlar genel olarak düşünüldüğünde araştırmamda kullanılan; "şans oyunları, refah içinde yaşamaya ve zenginliğe giden en kısa yol olarak görülmektedir" ile "şans oyunları oynayanların içlerinden bazılarının zengin olmasının, umutların sürekli ayakta tutulması gibi bir yanılısamaya hizmet etmektedir" hipotezlerinin doğrulandığı görülmüştür. Ayrıca bir önceki sonuçlarla doğrulanan "şans oyunlarını en az bir defa oynayanlar, maddi kazanç güdüsüyle hareket etmektedir" hipotezinin burada da geçerliliğini koruduğu görülmüştür.

Tablo 6. Şans Oyunları Oynamada Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Seçenekler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Maddi imkansızlıklar	261	43,5	44,2
İkramiyelerin devrederek para miktarının artması	136	22,7	23,0
Şans oyunu reklamları	46	7,7	7,8
Çevrenin etkisi (arkadaş,aile,vb.)	87	14,5	14,7
Diğer	61	10,2	10,3
Toplam	591	98,6	100,0
Cevapsız	9	1,4	
Toplam	600	100,0	

Araştırmanın bir başka sorusu şans oyunu oynayanların, şans oyunu oynamalarındaki etken faktörün değerlendirildiği bu soruya verilen cevaplar ise şu şekildedir: %44,2'lik oranla en yüksek oran "*maddi imkansızlıklar*" olduğunu söyleyenlerden oluşmaktadır. Sonuçlarda %23'lük oranla "*ikramiyelerin devrederek para miktarının artması*" seçeneğinin de şans oyunları oynamada ikincil olarak önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar katılımcıların yarısına yakınının şans

oyunlarını, ekonomik sıkıntılardan kurtulmanın çıkar bir yolu olarak görmektedir. Bu orana ikramiyelerin devrederek para miktarının artmasını seçeneği de eklendiğinde bu saptamanın daha da kuvvetlendiği görülmektedir. Katılımcıların %14,7'lik oranı şans oyunları oynamalarında etken faktörü "*çevrenin etkisi*" olarak cevaplamışlardır. Özellikle bu bağlamda düşünüldüğünde çevrelerinin yönlendirmeleri sonucu akıllarında şans oyunu oynamak yokken, şans oyunu oynandığı görülmektedir. Ayrıca anket yapılma aşamasında bazı yorumları alına katılımcılar, şans oyunlarını sürekli olarak oynamadıklarını ancak bayilerde kalabalık gördüklerinde, çevrelerinden duyduklarında, çevrelerindekiyle beraberken, onların oynadıkları zamanlar kendilerinin de oynadıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak katılımcıların %10,3'lük bir oranının "*diğer*" seçeneğini işaretlediği ve %7,8'lik bir oranının ise "**şans oyunu reklâmları**" cevabını verdikleri görülmektedir. Katılımcılar reklam seçeneğini belirtirken, esasında daha çok televizyon haberlerinde karşılaştıkları haberlerin ve çeşitli programların -para çıkmış kişilerin hayatlarına dair olan haberler, ikramiyelerin devrederek yükselmesi sonucu bayilerin önünden yapılan röportajlı haberler, program olarak ise Türkiye Radyo ve Televizyonu'nda cumartesi akşamları yayınlanan sayısal gecenin-sayısal loto çekilişi-ve diğer şans oyunlarının-şans topu, on numara, süper loto- çekilişlerine rastlama- etkili olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 7. Çıkan İkramiyelerin Haksız Kazanç Olup Olmadığını Düşünme

Seçenekler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	224	37,3	37,8
Hayır	369	61,5	62,2
Toplam	593	98,8	100,0
Cevapsız	7	1,2	
Toplam	600	100,0	

Araştırmaya katılanlara yöneltilen çıkan ikramiyelerin haksız kazanç

olup olmadığını düşünme durumu öğrenmeye dönük soruya verilen cevaplar ise şu şekilde sıralanmıştır. Katılımcıların %62,2'si şans oyunlarından çıkan/çıkacak ikramiyenin haksız kazanç olmadığını belirtmiştir. Geriye kalan %37,8 oran ise şans oyunlarından çıkan/çıkacak ikramiyenin haksız kazanç olduğunu belirtmişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı gibi genel kanı çıkan/çıkacak ikramiyenin haksız kazanç olmadığı yönündedir.

Çalışmada kullanılan haksız kazanç kavramı dini inanç ve algılamalar ekseninde düşünülmüştür. Sonuçlara bakıldığında dini kaygıların belirleyici olmadığı görülmüştür. Hatta daha önceki sorularda kazananların çıkan ikramiye ile ne yapacakları sorulduğunda hayır ve yardım işleri yapmayı planladığı, hacca gitme niyetinde olanların bile olduğu görülmüştür. Ancak teoride şans oyunlarının haksız kazanç olmadığı düşünülse de pratikte tam tersi durumlarla da karşılaşılabilirdiği görülmüştür. Örneğin, Eminönü'nde eskiden beri meşhur Loto Bayilerinden Nimet Abla gerçek adıyla Melek Nimet Özden kendi adına cami yaptırmıştır. Nimet Özden camiyi 'Hacı Nimet Özden Camii' adıyla İstanbul'da yaptırmıştır. Ancak cami uzun bir süre cemaatsiz kalmıştır. Çünkü kumar parasıyla yaptırıldığını düşünen halk, camiye gitmemiştir.¹⁴

Tablo 8. Şans Oyunlarının Bağımlılık Yaratıp Yaratmadığını Düşünme

Seçenekler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	372	62,0	62,3
Hayır	225	37,5	37,7
Toplam	597	99,5	100,0
Cevapsız	3	0,5	
Toplam	600	100,0	

Araştırmanın önemli sorularından biri kabul edilen “şans oyunlarının bağımlılık yaratıp yaratmadığı” sorusuna, ankete katılanların % 62,3'ü

¹⁴ <http://www.uludagsozluk.com/k/nimet-abla-camii/>

şans oyunlarının bağımlılık yarattığı şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bağımlılık yaratmadığını düşünenlerin oranı ise %37,7'dir.

Tablo 5. İkramiye Kazanamayanların Psikolojik Etkilenmelerinin Dağılımı

Seçenekler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Moralim bozulur	98	16,3	43,4
Saldırgan olurum	3	0,5	1,3
Hayallerimi bir başka bahara ertelerim	14	2,3	6,2
Daha fazla hırs yaparım	107	17,8	47,3
Diğer	4	0,7	1,8
Toplam	226	37,6	100,0
Cevapsız	374	62,3	
Toplam	600	100,0	

Araştırmaya katılan deneklere psikolojik olarak etkilenme durumları sorulduğunda araştırmaya katılanların %47,3'ünün "*daha fazla hırs yaparım*" seçeneğini işaretleyen katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Bu oranı ise %43,4'lik oran ile "*moralim bozulur*" seçeneği takip etmektedir. Geriye kalan oranların dağılımı ise şu şekildedir; katılımcıların %6,2'lik bir oranı "*hayallerimi bir başka bahara ertelerim*" cevabını verirken, %1,8'i "*diğer*" seçeneğini, %1,3 ise "*saldırgan olurum*" cevaplarını vermişlerdir.

Sonuçlardan da anlaşıldığı üzere katılımcıların kazanamadıkları şans oyunları sonrasında hırs yaparak daha fazla oynama isteklerinin olduğu görülmektedir. Bu durumun ilerleyen süreçte hem bağımlılık yapma hem de ailelerin ekonomik durumlarını etkileme gibi bir sonuca yol açabileceğini iddia etmek mümkün gözükmemektedir. Araştırmada 374 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Bu sonuçları büyük ikramiye kazananların yaşadığı sorunları yansıtmaya bağlamında basına yansıyan birkaç örneği

vererek pekiştirmek mümkündür.

Edirne'de 1995 yılında milli piyango'nun büyük ikramiyesi olan on milyarı kazanan Ayhan Yalçinkaya, parayı bulunca hayatının değiştiğini belirtmekte. Özellikle huzurunun bozulduğunu, kötü günler geçirdiğini ve bileti aldığı için pişman olduğunu ifade eden Yalçinkaya, bir anda zengin olduğunu ancak paranın çabuk tükendiğini ifade etmiştir. Basına yansıyan habere göre Yalçinkaya, *"eskiden daha güzel bir hayatım vardı. Dostlarımı kaybettim. Devlet memurluğuna devam etseydim param olmayacaktı ama huzurum olacaktı. O zaman çok mutluydum. Devlet memurluğuna geri dönmek istiyorum. Ticaret hayatımdan bıktım. Buradan herkese sesleniyorum, para her şey değildir. İnsanın hayatında ne dost ne de tutunacak dal kalıyor"* şeklinde pişmanlığını ifade etmiştir.¹⁵

Diğer bir örnek ise ölümle sonuçlanmıştır. Denizli'nin Sarayköy ilçesine bağlı Tırkaz köyünde milli piyango biletine büyük ikramiye çıkan Mehmet Sarioğlu yaşadığı baraka tipi evinde donarak ölüyor. Yeşil kart sahibi Sarioğlu, devletten aldığı yaşlılık maaşıyla geçimini sürdürürken kısa bir süre önce evi yanmış, köylüler aralarında topladıkları paralarla evi tamir ettirmişler. Kimsesi olmayan Sarioğlu'nun Sarayköy Devlet Hastanesi'nde yapılan otopside donarak öldüğü tespit ediliyor.¹⁶

Adana'da ise milli piyango'nun 1990 yılbaşı çekilişinde 1 milyar 250 milyon lira kazanan Cem Postacı, paranın kendisine aradığı huzuru vermediğini söylüyor. 1996'da oğlunu trafik kazasında kaybeden, kazandığı ikramiyeyle emlak işine girip kısa sürede iflas eden Postacı, *"talih kuşu bize huzur değil, felaket getirdi. Para mutluluk getirmiyor, yuvam dağıldı, toparlamak için varımı yoğumu harcadım. Eşim beni terk etti. Şimdi bir otomobilim, evim ve emekli maaşım var. Keşke o bileti almasaydım da o para çıkmasaydı"* diyerek pişmanlığını ifade etmiştir.¹⁷ Örnekleri bu şekilde çoğaltmak mümkündür. Hepsinin ortak yönü, ilk başta yaşadıkları mutluluğun daha sonraları sorunlara ve huzursuzluğa dönüştüğü hatta

¹⁵ www.ihlassondakika.com.

¹⁶ www.nethaber.com.

¹⁷ http://www.tumgazeteler.com/?a=1243028.

insanların ölümlerine kadar gittiği görülmektedir. Bireysel olarak başlayan fastfood mutluluk, toplumsal çevrenin de etkisiyle bireysel talihsizliklere yol açmaktadır. Şans oyunlarının psikolojik, sosyolojik ve dini yönüyle ilgili olarak uzmanların görüşleri ise şu şekildedir.

Örneğin, Arif Verimli insanların gerçekleşme ihtimali yaklaşık 4 milyonda bir olan bir hayal üzerine rüyalar kurduğunu ifade etmektedir. Çekilişten önce büyük beklentilere giren insanların, ikramiye kazanamayınca büyük bir hayal kırıklığı yaşadıklarını söyleyen Verimli, *“Sonuçta lüzumsuz, anlamsız ve gerçekçi olmayan depresif bir tablo çıkıyor karşımıza”* şeklinde düşüncelerini belirtmektedir. *“Dini anlamda şükretmek, bilimsel anlamda ise gerçekçi davranmak”* gerektiğini söyleyen Verimli, bilet almayan insanların hayatlarından bir şey eksilmeyeceğini de vurgulamaktadır. Verimli, *“Milli Piyango İdaresi reklamlarında kullandığı - Ya çıkarsa- ihtimali ile, patolojik olarak normal olmayan, kumar oynarken oluşan zihni süreçleri toplumda hakim hale getirdiğinden”* de ayrıca şikayetçi olmaktadır.¹⁸

İnsanların, şans oyunlarına hayatlarını değiştirecek birer kumar olarak yaklaştığını dile getiren Nevzat Tarhan ise kaybetme ihtimalinin kabul edilmek istenmediğini söylemektedir. *“Büyük beklentilere giren kişiler çekilişi kaybettiklerinde sanki hak ettikleri bir şeyi kaybediyor duygusu içinde travma etkisi yaşıyor”* diyen Tarhan, *“birkaç kişiyi sevindiren organizasyon sonucunda milyonlarca insanın ruhsal problemler yaşadığını ve bunun da devlet eliyle yapılmasının yanlış”* olduğunu ifade etmektedir.¹⁹ Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Necmettin Nursaçan ise, *“Milli Piyango bileti almanın ve bu yolla para kazanmanın dinimizde haram olduğunu”* belirterek, *“Milli Piyango, dinimizin hükmü gereği helal değil, haramdır. İnsanlar helal yoldan kazanç sağlamalıdır”* tavsiyesinde bulunmaktadır.²⁰

¹⁸<http://www.tumgazeteler.com/?a=1873708>

¹⁹ <http://www.tumgazeteler.com/?a=1873708>

²⁰ <http://www.tumgazeteler.com/?a=1873708>

Tablo 6. Büyük ikramiye çıkarsa hayır işlerine, vakıflara, yardım kuruluşlarına, yardım kampanyalarına katkıda bulunurum

Seçenekler	Sayı	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	54	9,0
Katılmıyorum	44	7,3
Kararsızım	64	10,7
Katılıyorum	261	43,5
Tamamen Katılıyorum	177	29,5
Toplam	600	100,0

Araştırmaya katılanlara *“büyük ikramiye çıkarsa hayır işlerine, vakıflara, yardım kuruluşlarına, yardım kampanyalarına katkıda bulunurum”* önermesi sorulduğunda ankete katılanların %73 (*“Tamamen Katılıyorum”* %29,5 ve *“Katılıyorum”* %43,5)'ü şans oyunlarından büyük ikramiyenin çıkması durumunda yardıma muhtaçlara, yardım kuruluşlarına, vakıflara, yardım kampanyalarına yardımda bulunacaklarını belirtmişlerdir. Geriye kalanların %16,3'ü (*“Kesinlikle Katılmıyorum”* %9 ve *“Katılmıyorum”* %7,3) bu önermeye katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada katılımcıların %10,7'si bu konuda kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmanın bu kısmında çapraz tablolarla sorgulanan bazı sonuçlarının analizine yer vermekte fayda vardır.²¹ Buna göre ankete katılanların cinsiyet ile ne kadar sıklıkla şans oyunları oynadığı soruları arasındaki çapraz ilişki sorgulandığında karşımıza şu sonuçların çıktığı görülmektedir. Ankete katılan erkeklerin %36,6'sı haftada en az iki defa oynadıklarını belirtirken, kadınların %18,6'sı haftada iki defa oynadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca kadınların %27,5'i ayda bir oynadıklarını ifade ederken erkeklerde bu oran %12,6'dır. Diğer oranlara bakıldığında erkeklerin %25'i haftada üç defa oynadıklarını ifade ederken, kadınlarda bu oran %2,9'dur. Yine kadınların yılda bir

²¹ Tablolar geniş yer tuttuğundan ayrıca yer verilmemiştir.

oynadıkları oran %21,6 iken, erkeklerde bu oran %5,8'e düşmüştür.²² Sonuçlardan anlaşıldığı üzere erkeklerin kadınlara göre daha sıklıkla şans oyunları oynadıkları görülürken, kadınların ayda bir ya da senede bir şans oyunlarından herhangi birine katıldıkları anlaşılmaktadır.

Ankette yer alan aylık gelirlerle şans oyunları oynama sıklığı arasındaki çapraz ilişki sorgulandığında gelire bağlı olarak oynama sıklıklarının da değiştiği görülmektedir. Buna göre ankete katılanların aylık gelirleri 738 ve altı olanların %29,7'si haftada iki defa şans oyunları oynadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı gelire sahip olanların %23,8'i ise ayda bir oynadıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde geliri 739 ile 2405tl arasında olanların %41,4'ü de haftada iki defa şans oyunları oynadıklarını belirtirken, %24,6'sı haftada üç defa oynadıklarını ifade etmişlerdir. Aylık geliri 2405 TL'nin üzerinde olanlarda bu oranlara dikkat çekmeyecek kadar küçük olduğu görülmektedir.²³ Sonuç olarak tablodan anlaşılacağı gibi gelir seviyesi düştükçe şans oyunları oynama sıklığı da buna bağlı olarak artmaktadır. Gelir yükseldikçe de şans oyunları oynama sıklığının azaldığı görülmektedir. Bu durum araştırma boyunca öngörülen "ekonomik duruma bağlı olarak şans oyunları oynamanın artıp azaldığı" hipotezini doğrulamıştır.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hazırlanmış olan bu çalışma temelde toplumda yaygın olan şans oyunları algılamasından yola çıkarak Sakarya sınırları içerisindeki oynanan şans oyunlarının toplumun beklentilerini ölçmeye dönük olarak yapılmıştır. Anket sonuçlarında karşımıza çıkan en önemli olgu, erkeklerin kadınlara, gençlerin yaşlılara, gelir seviyesi düşük olanların ise yüksek olanlara oranla şans oyunları oynama sıklığının yüksek olmasıdır. Bu sonuçlar çalışmamızda yer alan "toplumda yoksulluk sınırının üstünde olan bireyler, altında olan bireylere nazaran daha az şans oyunu oynamaktadır" alt hipotezi ile "erkekler kadınlara göre;

²² sd 1,04 χ^2 0,04 p < 0,5

²³ sd 1,04 χ^2 0,04 p < 0,5

çalışmayanlar çalışanlara göre, gençler yaşlılara göre daha sık şans oyunları oynamaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

Sonuçlarda karşımıza çıkan noktalardan bir diğeri ise şans oyunu oynayanların, şans oyunu oynamalarının zamana alışkanlık haline dönüşmesi gerçeğidir. Alışkanlık haline gelen bu davranış, kişilerin haftalık belli aralıklarla şans oyunlarına zaman ve para ayırmasına sebep olmaktadır. Şans oyunlarını oynayanların büyük bir çoğunluğu ise “belki çıkar” ümidiyle oynamaktadırlar ki bu beklentiler “ya çıkarsa” temeline oturtulan reklamlarla da yönlendirilmektedir. Büyük ikramiyeye sahip olduklarında ev, gayrimenkul, araba almak istediklerini söyleyenlerin yanında iş kurmayı ve yatırım yapmayı isteyen ya da eğitimi için yurtdışına gitmek isteyenlerin de yer aldığı, dini görevlerini de ihmal etmeyenlerin oranlarının sonuçlara yansıdığı görülmüştür.

Ankete katılanların sonuçları değerlendirildiğinde, deneklerin büyük bir çoğunluğu büyük ikramiyenin kendilerine çıkması durumunda paranın onları değiştirmeyeceğini belirtmişlerdir. Ancak ikramiye çıkanların medyaya yansıyan haberlerine bakıldığında pratikte durumun hiç de öyle olmadığı görülmektedir. Kemal Sunal’ın “Talih Kuşu” filminde de ironik bir şekilde dile getirildiği gibi çoğalan akrabalar, mafya bulaşma, lüks yaşam derken paranın tükenmesi, insanın çevresini değiştirmek istemesi gibi durumlar sıkça gündeme gelen noktalar olmuştur.

Şans oyunları söz konusu olduğunda dini aidiyetliklerden de bahsetmek yerinde olur. Anket sonuçlarından elde edilen bilgilere göre şans oyunlarından kazanılan paranın, haram olup olmadığıyla ilgili dini tutumlarına yönelik soruya deneklerin büyük bir kısmı şans oyunlarından çıkan/çıkacak ikramiyenin haksız kazanç olmadığını belirtmiştir. Ancak buna rağmen çıkan parayla hayır işi yapacaklarını ifade edenler olduğu gibi, hacca gitmeyi düşünen insanların da varlığı göze çarpmıştır.

4. KAYNAKÇA

1. ÇAPANOĞLU, S. "Piyangonun Tarihi", Tarihten Sesler, cilt:2, sayı:17-18, 1944.
2. DOĞAN, M. *Büyük Türkçe Sözlük*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2005.
3. DOĞAN, İ. *Sosyoloji-Kavramlar ve Sorunlar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1998.
4. [http:// www.millipiyango.gov.tr](http://www.millipiyango.gov.tr), 15.04.2009.
5. [http:// www.tumgazeteler.com/?a=1873708](http://www.tumgazeteler.com/?a=1873708), 11.04.2009.
6. Meydan Larousse. "Kumar" ve "Piyango" md., XII, 39, XVI, ss.128-129, 1969.
7. T.C. Devlet Denetleme Kurulu Denetleme Raporu, "Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Diğer Kişiler Tarafından Gerçekleştirilen Talih ve Şans Oyunları ile Yarışlara İlişkin 2006 ve 2007 Yılları Faaliyetlerinin Denetimi ile Söz Konusu Faaliyetlerden Kamu Hizmetlerine Ayrılan Payların Değerlendirilmesi", 05/02/2009, Sayısı : 2009/2.
8. TUNÇAY, M. *Türkiye'de Milli Piyango Tarihi ve Milli Piyango İdaresi*, Milli Piyango İdaresi Yayını, Ankara, 1993.
9. www.tumgazeteler.com/?a=1873708, 21.04.2009.